

ע. ק. י. מ.

לזכרו של הפרופיסור הרב שמואל קליין ז"ל

מאת דוד ילין

אחרי אשתורי הפרחי ויהוסף שוארץ קם הוא מזויין בכל הידיעות היהודיות כרב בישראל ובכל הידיעות החיצוניות כאחד גדולי המדע בימינו בקרב הגויים.

שני קודמיו בישראל כתבו דבריהם, חקירותיהם ותוצאותיהן בהיותם כבר בארץ, ואחרי סבובם בכל חלקיה למדן ועד באר שבע; והוא, עוד בשבתו רחוק מהארץ יצר את אותו המקצוע, מדע הארץ עפ"י מקורותינו, התנך והספרות התלמודית, ומתוך ידיעות המקורות החיצוניות, כדי להוציא מסקנות לבעיות חשובות בנושא זה, נושא "ארץ ישראל". הוא יצר אותו באופן כזה שקשה מאד למצוא ממלא מקום בקתדרה שניתנה לו במוסדנו העליון, המכללה.

זיהוי המקומות השונים בארץ של "עשרים וארבע המשמרות" מתוך ספרותנו עצמה, חקר הכתובות השונות החקוקות על אבני בתי-כנסת שבארץ מהתקופה העתיקה, וזיהוי האנשים אשר שמותיהם חקוקים עליהם — בדברים האלה החל עבודתו בהיותו עוד בגולה, ובמקצוע שלם של מדע הארץ בכל היקפו המשיך אחרי שזכה לעלות ארצה ולהתמסר אליו בכל כחות נפשו ובכל זמנו שלא הוכרח עוד למלא חובתו בתור רועה צאן קדשים ודואג לענייני קהילה.

בימי חיבור התזכיר בענין הכתל המערבי ראינו כמה גדולה התועלת שאפשר להפיק מכל ידיעותיו הכבירות ובקיאותו הגדולה בכל הנוגע למדע הארץ; בספריו האחרונים, ספרי "יסוד" למדע זה, יכלנו לראות מה היה יכול להעניק לנו עוד ללא קטפתו יד המות האכזריה לפני זמנו.

אחרי השתדלותי ליסד את "החברה לחקירת ארץ ישראל" היהודית בשעה שקנאת ביתנו אכלתנו, בראותי מה עושים הגויים לידיעת ארצנו ומה אין עושים אנחנו, ואחרי היותי נשיאה במשך שנים, — הרגשתי תיכף בעלותו ארצה כי זהו האיש שצריך לעמוד בראש חברה מדעית ולהיות נשיאה, ומאז קבלו נשיאותה עבד עד יום מותו במסירות לפיתוחה ולהצלחתה.

בתור פרופיסור במכללה שלנו דאג לא לרבוני מספר תלמידיו כי אם לאיכות מספר קטן של צעירים שיש לקוות כי הם מצדם יעשו מקצוע זה לנושא עבודותיהם המדעיות, ולתלמידיו אלה, בניו הרוחניים, דאג הרבה, גם למצבם החמרי, וכמה שמח כשידידיו בגולה שלחו לו עפ"י השתדלותו את הדרוש כדי להקל על תלמידיו את המשכת למודם, ולא רק להם כ"א לכל הלומדים הנצרכים במוסד.

מטבעו היה איש רציני, דיקן, ומתמיד, ובתכונתו טהר-נפש וישר בתכלית. הוא היה נוח לבריות, טוב ומיטיב, ער לכל מה שמתהיה בישוב, ונענה לכל אלה שהשתוקקו לשמוע תורתו בכל הארץ כלה בקבלו עליו להרצות בפניהם. ישרו הכרנו גם בוכחים באספות במכללה, אין בפיו אלא מה שבלבו, ואת מה שבלבו הגיד בפיו מבלי משוא פנים למי שהוא, כי על כן נבחר למשך שנים אחדות לראש הפקולטה למדעי הרוח שבמכללה תיכף לאחר שהתבססה. גם לעבודות "ועד הלשון העברית" הקדיש חלק מזמנו, וידיעותיו המרובות בספרות העברית הועילו הרבה להצלחת עבודתנו.

בעצם ימי שגשוג עבודתו לקח מאתנו, ועתה באה הדאגה הגדולה: מי יביא לנו תמורתו.

יהי זכר צדיק זה לברכה.

גדרה, כ"ו אייר ת"ש.